

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ TÜREMİŞ KÖK FİİLLERİN YAPI VE ANLAM ÖZELLİKLERİ

Dr. Mehmet GEDİZLİ*

Öz

Fiil türü sözcük bakımından oldukça zengin bir dil olan Türkçede, fiillere dair pek çok çalışma konusu bulunmaktadır. Tarihi, yapısı ve işletim sistemi bakımından oldukça işlevsel özelliklere sahip olan Türkçenin daha yakından incelenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada Türkiye Türkçesinin kök fiil kadrosunu oluşturan sözcüklerin üçte birinden biraz fazlası incelenmiş ve ortaya çıkan veriler yapı ve anlam yönünden sınıflandırılmıştır. Türkçe üzerine yapılan araştırmalarda karşılaşılmayan bir noktaya dikkat çekilmiş ve alan araştırmacılarına derli toplu veri sunulmuştur.

Türkiye Türkçesi döneminde kök fiil olan sözcüklerden bir kısmının Türkçenin bütünlüğü içinde türemiş oldukları tespit edilmiş ve bunların Türkiye Türkçesinde kök fiil konusu içinde ayrı bir başlık açılarak türemiş kök fiil olarak gösterilebileceğine işaret edilmiştir. Türemiş kök fiiller, yapı ve anlam özellikleri bakımından ele alınmış ve yapı özellikleri köklerin ses sayılarına göre sınıflandırılmıştır. Anlam özellikleri de üçe tasnif edilmiş ve sözcüğün karşıladığı anlam sayısı esas alınmıştır. Bir de anlam özellikleri içinde mental süreçleri ifade eden türemiş kök fiiller ayrı bir başlık altında gösterilmiştir.

Çalışmanın öncelikli amacı, veri oluşturma üzerine kurulduğundan ve ortaya çıkan verinin çok olmasından dolayı ayrıntılı bir inceleme yapılmamış, genellemelerle yetinilmiştir. Çalışmanın kapsamı, yöntemi ve sonuçları kendi içinde bir bütünlük göstermekte alan araştırmacılarının ilgisini çekeceği umulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Türkiye Türkçesi, Kök fiiller, Türemiş Kök Fiiller, Mental Fiiller

* Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü, mgedizli@gmail.com

STRUCTURE AND MEANING PROPERTIES OF DERIVED VERB ROOTS IN TURKISH

Abstract

Turkish is very rich in terms of type of verb phrases; there are a lot of fields of study related to verb roots. In terms of operating system, history and structure Turkish has a lot of functional features and these should be examined more closely.

In this study, a little more than one-third of the root verbs in Turkish that make up their roster were analyzed and the resulting data was classified in terms of structure and meaning. Attention was drawn to a point that wasn't encountered in the research on Turkish before and tidy data was presented to the researchers of the field.

During Turkish some of the words that are root verbs derived in its entirety have been identified and by opening a separate heading in root verbs subject, these can be shown as derived root verbs under this title. Derived verb roots were discussed in terms of meaning and structural features and these were classified according to the number of roots' sound. Meaning features were separated in three parts and the number of meaning of the words was taken in to consideration. In addition to this, derived root verbs expressed mental processes in the meaning properties were shown under a separate heading.

The primary objective of the study, detailed review hasn't done because of setting on building data and having a lot of data, generalizations were enough for them. The scope, method and results of the study have a unity in itself and it is hoped that it will attract the attention of the researchers of the field.

Key words: Turkish, Verb Roots, Derived Verb Roots, Mental Verbs

0. Giriş

İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan, zaman içinde gelişip değişen ve kendine ait yasaları olan yaşayan dillerin, içyapılarındaki değişimler ve bu değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan yapı ve anlam özellikleri, dil araştırmacıları tarafından yakından takip edilmektedir. İnsanın mental değişimi ve gelişiminin göstergelerinden birisi olarak düşünülen ve birinci dereceden önemli bir yere sahip olan dil, insanların yaşadıkları çağ ve dönemlerdeki hikâyelerinin tanıklarındır. Uzun ve kesintisiz bir geçmişe sahip olan Türkçe, konuşurlarının tarihi maceralarını gösterirken, değişim ve gelişim çizgisinde, temel ilkelerini koruyup kendine özgü sözcük kadrosunda değişim ve gelişimler yaşamıştır.

Yazılı belgelerle varlığı Göktürkçeyle başlayan, ancak yapı ve anlam özellikleri bakımından dil araştırmacıları tarafından daha eski dönemlere uzandığı düşünülen Türkçe,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

sondan eklemeli bir dildir (Tuna, 1997). Kendi bünyesinden ürettiği eklerini sözcüklerin sonlarına getirerek bir taraftan yeni sözcükler ve anlamlar oluştururken, diğer taraftan da anlamın ifadesini sağlayan yani, anlatım işlevinde etkin olan çekim eklerini de yine sözcüklerin sonlarına getirmektedir. Türkçenin iç yapı özelliklerinden biri olan sözcüklerin değişim ve gelişimleri, Türkçenin anlaşılabilirliği açısından önemli bir yere sahiptir. Türkçede sözcüklerin oluşum yollarından biri sonlarına gelen eklerle yeni sözcükler türetilmesidir. Yapım ya da türetim ekleri olarak adlandırılan ve daha çok yeni sözcük yapımı ya da yeni bir anlam karşılama yolu olarak bilinen bu yöntem, Türkçenin en etkin kullandığı sözcük üretim yollardan biridir. Bir sözcük kökü ya da gövdesi üzerine gelen yapım eki, yeni bir sözcük ortaya çıkartır ve bu sözcük yeni bir anlam gösterir. Yapım ya da türetim ekleri, isim veya fiil kök ve gövdelerine eklenip sözcüğün türünü belirleyerek, aynı zamanda isimleştirme ve fiilleştirme yapmaktadır.

Varlıkların, durumların, kavramların ve eylemlerin adlarını gösteren sözcükler isim; hareketi zaman, kişi ve kip ekleriyle gösteren sözcükler de fiil sınıfındadırlar. Türkçede sözcüklerin tür değiştirmeleri yine Türkçenin kendine özgü işletim sistemiyle gerçekleşmektedir. Kökü isim olan bir sözcük, fiil türü bir sözcük sınıfına geçmek için öncelikle fiil çekim ekleri alabilecek bir yapıya kavuşmak durumundadır. İsimden fiil yapan ya da fiilleştirme ekleri olarak adlandırılan bu ekler, bitiştikleri sözcüğün sonuna zaman, şahıs ya da kip ekleri olarak gelirler. Genelde fiil türü bir sözcük, özelde kök fiil doğrudan zaman, şahıs ve kip ekleri alır. Kök ya da gövde fiil hareketin adını, durumunu ve harekete bağlı varlığın adını gösterirken de isim fiil ya da mastar ekleriyle isimleşirler. Bir başka isimleştirme de fiilden isim yapan eklerle gerçekleştirilir.

Sözcüklerin kök ve gövde olup olmadıklarını anlamının ölçütü şudur: Eklerden arındırılmış bir sözcüğün anlamlı en küçük hali kök, kök üzerine gelip yeni anlam karşılayanlar ise gövdeleri oluşturmaktadır. Elbette isim ve fiil türü sözcüklere göre kök ve gövde sözcüklerin özellikleri farklılaşmaktadır. Bunlar Türkçenin sözcük üretiminde her zaman kullandığı temel yöntem olmuştur. Fiil türü sözcükler, Türkçede iki türlü bulunurlar; kök fiil/basit fiil ve gövde fiil/türemiş fiil.

İşlevselliğini artıran ve sağlam bir mantık sistemi geliştiren diller, karşılaştıkları sorunlar karşısında, her zaman çözüm üretmişlerdir. Özellikle Türkçe gibi her zaman ve koşulda farklı dillerin sözcüklerine uygulanabilirliği olan yardımcı unsurlara sahip diller, var oluş çabalarında, karşılaştıkları sorunların üstesinden ekleri ve işleyiş sistemleriyle gelmişlerdir. Sondan eklemeli bir yapıya sahip olması, diğer dillerden Türkçeye giren sözcüklerin Türk dilinin işleyiş sistemine uyumunu kolaylaştırmıştır. Türkçenin bu özelliği, işlevselliğini artırırken, kendini yenileme ve güçlendirme yönünden ciddi bir avantaj kazanmasını da sağlamıştır.

Dilin canlılık ilkesi, beraberinde sürekliliğini de sağlamaktadır. Sürekliliğin içeriğinde gelişim-değişim ve değişim-gelişim sarmalı, dilin dış kaynaklardan beslenmesinin yanında

kendine ait ürünlerini farklı zaman kesitlerinde farklı bir yapı ve işlevle kullanmasına fırsat vermektedir. Bu makaleye konu olan araştırma da göstermektedir ki, Türkçe, var oluş macerasında kendi küllerinden kendini var edercesine bir yöntemi kullanmakta ve farklı zaman aralıklarına ait sözcük yapısını başka bir zaman aralığında farklı bir yapı ve işlevle kendi mantık sisteminde sürdürmektedir. Ferdinand de Saussure'un dil araştırmaları açısından bahsettiği “art zaman” ve “eşzaman” terimleriyle konuya yaklaşıldığında, Türkçede art zamana ait dil malzemesinin eş zamanlı süreçte farklı yapı ve işlevlerle kullanıldığı dikkat çekmektedir (Saussure, 1998). Türkiye Türkçesindeki kök fiiller üzerine yapılan bir araştırmanın ortaya koyduğu malzemelerin bir kısmının nitelikleri, etimolojik incelemelerin sunduğu bilgiler ışığında ele alındığında, bu makaleye konu olan tespitlere ulaşılmıştır.

1. Çalışmanın yöntemi ve amacı

Bu çalışma betimleyici bir yaklaşımla ve tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Türkçe Sözlükten (TDK, 2011) kök fiiller taranarak tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesi dönemi kök fiilleriyle sınırlandırılmış veri taramasında ortaya çıkan malzemenin gösterdiği niteliklerden hareketle eş zamanlı ve art zamanlı bir inceleme yapılmıştır. Eş zamanlı dil malzemesinin art zamanlı süreçteki durumları üzerinde durularak ortaya çıkan fiil türü sözcüklerin kökleri yapı ve anlam özellikleri bakımından irdelenmiştir. Çalışmanın art zamanlı verileri Tuncer Gülensoy tarafından hazırlanmış olan *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi* (Gülensoy, 2007) adlı eser esas alınmış, ancak Türkçenin etimolojisiyle yakından ilgili diğer kaynaklar da incelenerek Gülensoy'un sözlüğünde dikkatten kaçabilecek durumlar için titizlik gösterilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan bu çalışmada, veri oluşturma ve derli toplu dil malzemesini araştırmacıların dikkatine sunmak öncelikli hedeflerden biri olduğu için kanıtlanması mevcut veriler ışığında mümkün olmayan hususlara girilmemiştir.

Çalışmanın öncelikli amaçlarından biri, yapılan alan araştırmalarının kaynak taraması sonucunda, Türkiye Türkçesindeki kök fiillerin art zamanlı dönemdeki durumlarını ortaya koyan ve eş zamanlı süreçteki yapı ve anlam özelliklerini ele alan nitelikli bir kaynağa rastlanmamasından dolayı, bilim insanlarının ilgisine toplu veri sunmak ve Türkiye Türkçesindeki kök fiillerin bir özelliklerinin daha fark edilmesini sağlamak, olarak düşünülebilir. Başka bir açıdan da Türkiye Türkçesindeki kök fiillerin bir kısmının, eski dönemlerde türemiş fiiller olarak kullanılmasına ve Türkçenin var oluş sürecinde kendisini ayakta tutan özelliklerden birisine dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

2. Türkiye Türkçesindeki türemiş kök fiillerin yapı özellikleri

Öncelikle “türemiş kök” ifadesini açıklamak gerekmektedir. Türkçede sözcükler, sonradan eklenilebilir bir özelliğe sahip oldukları için, bir sözcük ya kök ya da türemiş/gövde şeklinde bulunurlar. “Türemiş kök” terimi, genel kabuller çerçevesinde Türkçedeki sözcüklerin yapısını ifade etmeye aykırı düşmektedir. Bu çalışmada eş zamanlı kök fiiller, art

zamandaki durumları açısından değerlendirildiklerinde “türemiş kök” terimi durumu açıklamaya uygun düşmektedir. Türkçenin bütünlüğündeki durumdan ziyade, sadece belli bir döneme ait sözcükler, o dönemdeki yapı ve anlam uyumu çerçevesinde, kök ve gövde oluşlarına göre incelendiklerinde “kök” ve “türetim” terimleri durumu açıklarken, Türkçenin farklı dönemleri arasında yapılan karşılaştırmalı çalışmalarda yeni terimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye Türkçesinde kök olan bir sözcük, tarihi dönemlerde ya da farklı lehçelerde türemiş olabilmektedir. Sözcük, yeni bir anlam ve yapı ile varlığını devam ettiren, önceki kullanımlarından bağımsız kalabilmektedir. Makalenin kapsamı Türkiye Türkçesinde tespit edilen türemiş kök fiillerle sınırlandırıldığı için Türkçenin tarihi dönemleri ve lehçelerine girilmemiştir; kök isimler açısından da ele alınmamıştır.

Türkiye Türkçesindeki kök fiillerin sayıları, yapıları ve anlam özellikleri daha önce gerçekleştirilen bir çalışmayla ortaya konulmuştur (Gedizli, 2013). Türkiye Türkçesinde 360 tane kök fiil bulunmaktadır. Bu çalışmaya konu olan türemiş kök fiil sayısı ise 360 tane kök fiilden 114 tanesidir. Başak bir ifadeyle Türkiye Türkçesindeki mevcut kök fiillerin yüzde 31,6 oranına ya da üçte biri türemiş kök fiillerden oluşmaktadır. Bu oran ise hiç de azımsanamayacak miktardadır. Türkiye Türkçesindeki türemiş kök fiillerin yapı özellikleri burada bir genellemeyle ele alınmaktadır. Farklı bir çalışma kapsamında özellikle fonetik özellikleri bakımından tüm kök fiillerin incelenmesi, yeni bilgilere ulaşma fırsatı verebilecektir. Aşağıdaki tablolarda da Türkiye Türkçesindeki türemiş kök fiiller ve asıl kökleri (etimolojideki) birlikte verilmiştir.

Genel olarak Türkçede sözcük köklerinin ses sayılarına değinen araştırmalarda kesin bir sayı verilmemekle birlikte, gösterilen örneklerde, en az iki ve en fazla dört sesli kök sözcükler bulunmaktadır (TDK, 1999: 58; İlker, 1997: 24–25; İmer, 1976: 23). Ahmet Benzer, “Türk Hece Yapısındaki Değişmeler” başlıklı makalesinde, Türkçede, “Bir kökte en az bir, en fazla da dört ses bulunabilir. Bu sesler Türkçenin bilinen en eski yazıtlarından günümüze kadarki yazılı metinlerin incelenmesi sonucunda elde edilen genellemelerle ulaşılmıştır.” demektedir (Benzer, 2010). Kaynaklarda sözcük türleri arasında bir ayrıştırmaya gidilmeden genel olarak Türkçedeki sözcük köklerine dair bilgiler verilmektedir. Bu araştırmayla ortaya çıkan veriler ise sadece Türkiye Türkçesindeki **türemiş kök fiillerin** en az üç, en fazla altı sestenden oluştuğunu göstermektedir. En fazla türemiş kök fiilin beş seslilerden oluştuğu dikkat çekmektedir.

En az üç, en fazla altı sestenden oluşan Türkiye Türkçesindeki türemiş kök fiiller tek ve çift heceden oluşmaktadır. Genelde kök sözcük, özelde kök fiillerin yapısal özellikleri belirlenirken ölçünün sözcük kökündeki hece sayısı mı yoksa ses sayısı mı esas alınacağı konusunda fikir veren net bir bilgi olmamasından dolayı bu makalede ses sayıları esas alınmıştır. Diğer taraftan türemiş kök fiillerin, kökleri türleri bakımından da sınıflandırılmıştır. Kök türleri bakımından da fiillerden türemiş kök fiillerin isim köklerinden daha fazla oldukları belirlenmiştir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırğız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Aldan-	ālda-n-<āl+da-	Uza-	*uz-a-
Aldat-	ālda-t-<āl+da-	Üleş-	ül-e-ş-
Apar-	ap-ar-	Getir-	kel-tür-
Apış-	*ab-ış-	Göster-	göz-ter-/*kör-güz-
Avun-	*ābı-n-	Güven-	*küve-n-
Avut-	*āwı-t-<ābı-t-	İra-	ır-a-
Barın-	bar-(i)n-	İste-	*ız+tā-
Barış-	bar-ış-	Kavla-	*kāb+la-
Bekle-	*bek+le-	Kavur-	kaç+ur-
Beler-	*bél+(e)r-	Kert-	*ker-t-
Belir-	*bel+gü+r-	Kına-	*kīn+a-
Bırak-	bır-(a)k-	Kıskan-	*kız+ğa-n-
Bile-	bı:+le-	Kıvan-	kiw~kıw+an-
Buda-	*büt+ı-	Kıvır-	kıv-(i)r-
Buna-	mun+a-	Kıvra-	*kiv-(i)r-a-
Burcu-	bur-cu-	Koca-	*koç+a-
Bürü-	*bü-r-i-	Koy-	*ko-d-
Cıvı-	*suw+ı-	Kurtar-	*kut+gar-
Çağır-	*cā+kır-	Kuşan-	kur+şa-n-
Çalış-	çal-ış-	Oku-	ok+ı-
Çalka-	*cā-l-ka-	Sakın-	*sak+(i)n-
Çevir-	*çew-(i)r-	Sakla-	*sa-k+la-
Çığır-	çī+kır-	Sal-	*sā-l-
Çıldır-	çıl+dır-	San-	*sa-n-
Çiğne-	çik-ne-	Sap-	*sa-p-
Çile-	*çī+la-	Sar-	*sa-r-
Çise-	*çēs+e-	Sars-	sar-s-
Danış-	tan-u-ş-	Sat-	*sa-t-
Davran-	tavra-n-	Sav-	sa-v-
Daya-	*tay+a-	Say-	*sā-y-
Dene-	teŋ+e-	Seğri-	sew-re-
Dinel-	ding+el-	Sez-	*sē-z-
Dona-	don+a-	Sıç-	*sı-ç-
Esri-	*es+(g)ür-	Sık-	*sī-k-
Evir-	*ew-ür-	Sın-	*sī-n-
Sik-	si:+k-	Sırı-	sır-ı-
Siy-	si:-đ-	Sıva-	*suw+a-
Soğ-	*sō-ğ-	Sıyır-	*sī-đ-ı-r-a-
Sol-	sō-l-	Ürp-	ür-/ör-/or-p-
Sölpü-	sül+pü-	Ver-	*bé:(ī)-r-
Söyle-	*sō-đ+(ü)le-	Yak-	*yā-k-
Sun-	sū-n-	Yalıt-	ya-l-(i)t-
Sus-	*sū-s-	Yalvar-	*yala-w(b/f/v)+ar-
Sür-	*sū-r-	Yan-	yā-n-
Süs-	*süz-/sü-z-	Yap-	ya-p-
Şiş-	şī-ş-	Yara-	yār-a-
Tanı-	*ta-n-ı-	Yarış-	yār-(i)ş-
Tara-	*tar-a-	Yat-	yā-t-
Tart-	*tar-t-	Yay-	*yā-đ-
Tın-	*tı+n-	Yekin-	*yél-(k)in-

Tomur-	*to-m+(u)r-	Yıka-	*yāy-ka-
Tüken-	tüke-n-	Yırt-	*yır-(*)yir)t-
Tüket-	tüke-t-	Yıvış-	*yaw-(i)ş-
Tüne-	*tü-n-e-	Yon-	yō-n-
Tüt-	*tū+t-	Yor-	*yō-r-
Uğun-	*ū+ğ(v)+(u)n-	Yun-	yu-n-
Ula-	ūl+a-	Yülü-	yū-li-

Tablo 1

2.1. Fono-morfolojik bakımdan kök fiiller

2.1.1. Üç sesli türemiş kök fiiller

Türkiye Türkçesinde üç sestem oluşan türemiş kök fiil sayısı 38 tane ve yüzde 10,5 oranındadır. Eski köklerin tamamı ise en az iki sestem oluşmaktadır. Bunlar Türkiye Türkçesinde VKV, KVK; eski kökleri itibariyle de VK ve KV şekindedirler.

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Ira-	ır-a-	Sus-	*sū-s-
Koy-	*ko-đ-	Sür-	*sū-r-
Oku-	ok+ı-	Süs-	*süz-/sü-z-
Sal-	*sā-l-	Şiş-	şī-ş-
San-	*sa-n-	Tın-	*tı+n-
Sap-	*sa-p-	Tüt-	*tū+t-
Sar-	*sa-r-	Uğun-	*ū+ğ(v)+(u)n-
Sat-	*sa-t-	Ula-	ūl+a-
Sav-	sa-v-	Uza-	*uz-a-
Say-	*sā-y-	Ürp-	ür-/ör-/or-p-
Sez-	*sē-z-	Ver-	*bē:(ī)-r-
Sıç-	*sı-ç-	Yak-	*yā-k-
Sık-	*sī-k-	Yan-	yā-n-
Sın-	*sī-n-	Yap-	ya-p-
Sik-	si:+k-	Yat-	yā-t-
Siy-	si:-đ-	Yay-	*yā-đ-
Soğ-	*sō-ğ-	Yon-	yō-n-
Sol-	sō-l-	Yor-	*yō-r-
Sun-	sū-n-	Yun-	yu-n-

Tablo 2

2.1.2. Dört sesli türemiş kök fiiller

Dört sesli türemiş kök fiiller 32 tane ve yüzde 8,8 oranındadır. Bunların kök ses sayıları da en az bir, en fazla üç tanedir. Türkiye Türkçesindeki ses yapıları; VKVK, KVKV, VKKV, KVKK ve eski kökler olarak da VK, KV, V, VKV, KVK, VKV şekindedir.

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Apar-	ap-ar-	İste-	*tız+tā-
Apış-	*ab-iş-	Kert-	*ker-t-
Avun-	*ābı-n-	Kına-	*kīn+a-
Avut-	*āwı-t-<ābı-t-	Koca-	*koç+a-

Bile-	bi:+le-	Sars-	sar-s-
Buda-	*büt+ı-	Sırrı-	sır-ı-
Buna-	mun+a-	Sıva-	*suw+a-
Bürü-	*bü-r-i-	Tanı-	*ta-n-ı-
Cıvı-	*suw+ı-	Tara-	*tar-a-
Çile-	*çī+la-	Tart-	*tar-t-
Çise-	*çēs+e-	Tüne-	*tü-n-e-
Daya-	*tay+a-	Üleş-	ül-e-ş-
Dene-	teŋ+e-	Yara-	yār-a-
Dona-	don+a-	Yıka-	*yāy-ka-
Esri-	*es+(g)ür-	Yırt-	*yır-(*)yir)t-
Evir-	*ew-ür-	Yülü-	yü-li-

Tablo 3

2.1.3. Beş sesli türemiş kök fiiller

Beş sesli türemiş kök fiillerin sayısı 39 tane ve 10,8 oranındadır. En fazla türemiş kök fiil sayısı beş seslilerden oluşmaktadır. Bunların kök ses sayıları en az iki, en fazla dört tanedir. Türkiye Türkçesindeki ses dizilişleri; VKVKK, KVKVK, KVKKV ve eski köklerinin ses dizilişleri de; VKV, KV, KVK, KVKV şeklindedir.

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Aldan-	ālda-n-<āl+da-	Kavur-	kaç+ur-
Aldat-	ālda-t-<āl+da-	Kıvan-	kıw~kuw+an-
Barın-	bar-(ı)n-	Kıvır-	kıv-(ı)r-
Barış-	bar-ış-	Kıvra-	*kiv-(ı)r-a-
Bekle-	*bek+le-	Kuşan-	kur+şa-n-
Beler-	*bél+(e)r-	Sakın-	*sak+(ı)n-
Belir-	*bel+gü+r-	Sakla-	*sa-k+la-
Bırak-	bır-(a)k-	Seğri-	sew-re-
Burcu-	bur-cu-	Sıyrı-	*sī-đ-ı-r-a-
Çağır-	*çā+kır-	Sölpü-	sül+pü-
Çalış-	çal-ış-	Söyle-	*sö-đ+(ü)le-
Çalka-	*çā-l-ka-	Tomur-	*to-m+(u)r-
Çevir-	*çew-(ı)r-	Tüken-	tüke-n-
Çığır-	çī+kır-	Tüket-	tüke-t-
Çiğne-	çik-ne-	Uğun-	*ū+ğ(v)+(u)n-
Danış-	tan-u-ş-	Yalıt-	ya-l-(ı)t-
Dinel-	ding+el-	Yarış-	yār-(ı)ş-
Getir-	kel-tür-	Yekin-	*yél-(k)in-
Güven-	*küve-n-	Yıvış-	*yaw-(ı)ş-
Kavla-	*kāb+la-		

Tablo 4

2.1.4. Altı sesli türemiş kök fiiller

Altı sesli türemiş kök fiillerin sayısı 6 tane ve yüzde 1,6 oranındadır. Eski köklerinin ses sayıları ise, en az iki en fazla dört tanedir. Bunların ses dizilişleri; Türkiye Türkçesinde KVKKVK, KVKVKV ve eski köklerinde KVK, KVKKV, KV, KVKV şeklindedir.

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Çıldır-	çıl+dır-	Kıskan-	*kız+ğa-n-
Davran-	tavra-n-	Kurtar-	*kut+ğar-
Göster-	göz-ter-/*kör-güz-	Yalvar-	*yala-w(b/f/v)+ar-

Tablo 5

2.2. Morfolojik bakımdan kök fiiller

2.2.1. İsimden türemiş kök fiiller

Türkçede sözcükler ekler sayesinde tür değiştirmektedir. Art zamanlı kullanımlarında isim ve isimden türemiş fiil olarak kullanılan bu sözcükler, Türkiye Türkçesinde kök fiil olmaktadır. Türkçede bunlardan 114 taneden 39 tane ve yüzde 34,2 oranında bulunmaktadır. Bu sözcüklerin bir kısmı isimden fiil olurken bazıları da isimden fiil ve fiilden fiil olarak Türkiye Türkçesindeki kök fiili oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda bunlar görülmektedir.

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Bekle-	*bek+le-	Kına-	*kīn+a-
Belir-	*bél+(e)r-	Kıskan-	*kız+ğa-n-
Belir-	*bel+gü+r-	Kıvan-	kıw~kuw+an-
Bile-	bi:+le-	Koca-	*koç+a-
Buda-	*büt+ı-	Kurtar-	*kut+ğar-
Buna-	mun+a-	Kuşan-	kur+şa-n-
Cıvı-	*suv+ı-	Oku-	oğ+ı-
Çağır-	*çā+kır-	Sakın-	*sak+(ı)n-
Çığır-	çī+kır-	Sakla-	*sa-k+la-
Çıldır-	çıl+dır-	Sıva-	*suv+a-
Çile-	*çī+la-	Sık-	si:+k-
Çise-	*çēs+e-	Sölpü-	sül+pü-
Daya-	*tay+a-	Söyle-	*sö-đ+(ü)le-
Dene-	teŋ+e-	Tın-	*tı+n-
Dinel-	ding+el-	Tomur-	*to-m+(u)r-
Dona-	don+a-	Tüt-	*tū+t-
Esri-	*es+(g)ür-	Uğun-	*ū+ğ(v)+(u)n-
İste-	*īz+tä-	Ula-	ül+a-
Kavla-	*kāb+la-	Yalvar-	*yala-w(b/f/v)+ar-
Kavur-	kağ+ur-		

Tablo 6

2.2.2. Fiilden türemiş kök fiiller

Türkçede kök fiillerden gövde fiiller türetilmektedir. Fiil türü sözcük tür değişikliğine uğramadan ek alarak yeni bir fiil olarak ortaya çıkmaktadır. Yapı ve anlam farklılığı oluşan gövde fiiller, fiil türü sözcüklerin sahip olduğu işlevleri karşılamaktadır. Türkiye Türkçesindeki kök fiillerden 75 tanesi fiilden türemiş kök fiildir ve türemiş kök fiillerin yüzde 65,7'si oranındadır. Bunlardan bazıları -çok az olmakla birlikte- eski kullanımlarında isimden fiilleşirken, bazıları da fiilden isim ve tekrar isimden fiilleşmişlerdir.

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Aldan-	ālda-n-<āl+da-	Sın-	*sī-n-
Aldat-	ālda-t-<āl+da-	Sırı-	sır-ı-
Apar-	ap-ar-	Sıyr-	*sī-đ-ı-r-a-
Apış-	*ab-ış-	Siy-	si:-đ-
Avun-	*ābı-n-	Soğ-	*sō-ğ-
Avut-	*āwı-t-<ābı-t-	Sol-	sō-l-
Barın-	bar-(ı)n-	Sun-	sū-n-
Barış-	bar-ış-	Sus-	*sū-s-
Bırak-	bır-(a)k-	Sür-	*sū-r-
Burcu-	bur-cu-	Süs-	*süz-/sü-z-
Bürü-	*bü-r-i-	Şiş-	şī-ş-
Çalış-	çal-ış-	Tanı-	*ta-n-ı-
Çalka-	*çā-l-ka-	Tara-	*tar-a-
Çevir-	*çew-(i)r-	Tart-	*tar-t-
Çiğne-	çik-ne-	Tüken-	tüke-n-
Danış-	tan-u-ş-	Tüket-	tüke-t-
Davran-	tavra-n-	Tüne-	*tü-n-e-
Evir-	*ew-ür-	Uza-	*uz-a-
Getir-	kel-tür-	Üleş-	ül-e-ş-
Göster-	göz-ter-/*kör-güz-	Ürp-	ür-/ör-/or-p-
Güven-	*küve-n-	Ver-	*bé:(ī)-r-
İra-	ır-a-	Yak-	*yā-k-
Kert-	*ker-t-	Yalıt-	ya-l-(ı)t-
Kıvrır-	kıv-(ı)r-	Yan-	yā-n-
Kıvrı-	*kıv-(ı)r-a-	Yap-	ya-p-
Koy-	*ko-đ-	Yara-	yār-a-
Sal-	*sā-l-	Yarış-	yār-(ı)ş-
San-	*sa-n-	Yat-	yā-t-
Sap-	*sa-p-	Yay-	*yā-đ-
Sar-	*sa-r-	Yekin-	*yé-l-(k)in-
Sars-	sar-s-	Yıka-	*yāy-ka-
Sat-	*sa-t-	Yırt-	*yır-(*)yirt-
Sav-	sa-v-	Yıvış-	*yaw-(ı)ş-
Say-	*sā-y-	Yon-	yō-n-
Seğri-	sew-re-	Yor-	*yō-r-
Sez-	*sē-z-	Yun-	yu-n-
Sıç-	*sı-ç-	Yülü-	yū-li-
Sık-	*sī-ķ-		

Tablo 7

2.2.3. Kökleri ses yansmalı türemiş kök fiiller

Türkiye Türkçesinde kök fiil olan ancak eski kullanımlarında kökleri ses yansıma sözcük olarak tespit edilen türemiş kök fiillerden de 6 tane ve yüzde 1,6 oranında bulunmaktadır.

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Çağır-	*çā+kır-	Tın-	*tı+n-
Çığır-	çī+kır-	Tüt-	*tū+t-
Çıldır-	çıl+dır-	Uğun-	*ū+ğ(v)+(u)n-

Tablo 8

3. Türkiye Türkçesindeki türemiş kök fiillerin anlam özellikleri

Anlam konusu dil araştırmalarında sınırlarının belirlenmesi en güç alanlardan biridir. Bir sözcüğün kullanım alanı ve işlevlerinin tamamının tespiti çok zor olduğu için anlam sınırlandırmasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle fiil türü sözcüklerin anlamdan çok anlatım işlevlerinin ön planda olduğu dikkate alınıp anlam özellikleri bakımından değerlendirildiğinde genelleme yoluyla bir sınıflandırma yapılabilmektedir. Bu çalışmadaki sözcük sayısının çokluğu göz önünde bulundurulunca da anlam özellikleri hakkında ayrıntıya girmek makalenin kapsamını aşmaktadır. Daha az sayıda sözcük ve kapsamı daraltılmış başka bir çalışmada konu ele alınabilir, ancak burada sadece anlam özelliği olarak türemiş kök fiiller üç başlık altında; tek anlamlı, çok anlamlı ve mental anlamlı türemiş kök fiiller olarak gösterilecektir. Çok anlamlı türemiş kök fiillerde anlamlarının tamamını göstermek bu çalışmanın kapsamını sınırlayacağından dolayı, birden fazla anlamı olanların hepsi aynı başlık altında gösterilmek durumunda kalmıştır.

Türkiye Türkçesindeki türemiş kök fiillerin anlamları esas alınan sınıflandırmada, sözcüklerin eski şekilleri ve türleri konunun kapsamına alınmamıştır. Türkçe Sözlükteki (TDK, 2011), anlamlar göz önünde bulundurularak yapılan sınıflandırmada genelleme yapılmış ve tek anlamlı türemiş fiillerin 14 taneden 42 tane ve yüzde 36,8 oranında, çok anlamlı türemiş kök fiiller 72 tane ve yüzde 63,1 oranındadır. Bunlardan bağımsız olarak mental fiillerin de 25 tane ve yüzde 21,9 oranında oldukları tespit edilmiştir.

Türkçe araştırmalarında “mental fiil” konusu üzerine az denecek kadar sınırlı çalışma bulunmaktadır. Özen Yaylağül (2005–2010) ve Savaş Şahin’in (2012) çalışmalarından başka kaynaklara ulaşılmamıştır. Zihinsel etkinlikleri ifade etmede kullanılan bu fiil türü sözcükler, Türkçede her zaman bulunmakla beraber, haklarındaki araştırmalar yeni yeni bilim dünyasının gündemine girmektedir. Burada mental fiil konusu sadece tasnifte ele alınmış, fakat ayrıntılı olarak üzerinde durulmamıştır.

Türemiş kök fiillerin anlam özellikleri üzerinde ayrıntılı durulmayıp sadece tablo ve başlıklarla gösterilmekle yetinilmiştir.

3.1. Tek anlamlı türemiş kök fiiller

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Apar-	ap-ar-	Sın-	*sī-n-
Belər-	*bél+(e)r-	Sırı-	sır-ı-
Bile-	bi:+le-	Sik-	si:+k-
Buna-	mun+a-	Siy-	si:-d-
Burcu-	bur-cu-	Soğ-	*sō-ğ-
Çise-	*çēs+e-	Sol-	sō-l-
Danış-	tan-u-ş-	Süs-	*süz-/sü-z-
Dona-	don+a-	Tüket-	tüke-t-
Evir-	*ew-ür-	Tüne-	*tü-n-e-
Güven-	*küve-n-	Tüt-	*tū+t-

Ira-	ır-a-	Uğun-	*ū+ğ(v)+(u)n-
Kavla-	*kāb+la-	Ula-	ūl+a-
Kert-	*ker-t-	Üleş-	ūl-e-ş-
Kına-	*kīn+a-	Ürp-	ür-/ör-/or-p-
Kıvan-	kıw~kuw+an-	Yalvar-	*yala-w(b/f/v)+ar-
Koca-	*koç+a-	Yekin-	*yé1-(k)in-
Sakla-	*sa-k+la-	Yıka-	*yāy-ka-
San-	*sa-n-	Yıvış-	*yaw-(t)ş-
Sars-	sar-s-	Yon-	yō-n-
Sav-	sa-v-	Yun-	yu-n-
Sez-	*sē-z-	Yülü-	yū-li-

Tablo 9

3.2. Çok anlamlı türemiş kök fiiller

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Aldan-	ālda-n-<āl+da-	Oku-	ok+ı-
Aldat-	ālda-t-<āl+da-	Sakın-	*sak+(t)n-
Apış-	*ab-iş-	Sal-	*sā-l-
Avun-	*ābı-n-	Sap-	*sa-p-
Avut-	*āwı-t-<ābı-t-	Sar-	*sa-r-
Barın-	bar-(t)n-	Sat-	*sa-t-
Barış-	bar-iş-	Say-	*sā-y-
Bekle-	*bek+le-	Seğri-	sew-re-
Belir-	*bel+gü+r-	Sıç-	*sı-ç-
Bırak-	bır-(a)k-	Sık-	*sī-ķ-
Buda-	*büt+ı-	Sıva-	*suw+a-
Bürü-	*bü-r-i-	Sıyr-	*sī-đ-ı-r-a-
Cıvı-	*suw+ı-	Sölpü-	sül+pü-
Çağır-	*çā+kır-	Söyle-	*sō-đ+(ü)le-
Çalış-	çal-iş-	Sun-	sū-n-
Çalka-	*çā-l-ka-	Sus-	*sū-s-
Çevir-	*çew-(i)r-	Sür-	*sū-r-
Çığır-	çī+kır-	Şiş-	şī-ş-
Çıldır-	çıl+dır-	Tanı-	*ta-n-ı-
Çiğne-	çik-ne-	Tara-	*tar-a-
Çile-	*çī+la-	Tart-	*tar-t-
Davran-	tavra-n-	Tın-	*tı+n-
Daya-	*tay+a-	Tomur-	*to-m+(u)r-
Dene-	teñ+e-	Tüken-	tüke-n-
Dinel-	ding+el-	Uza-	*uz-a-
Esri-	*es+(g)ür-	Ver-	*bé:(ī)-r-
Getir-	kel-tür-	Yak-	*yā-k-
Göster-	göz-ter-/kör-güz-	Yalıt-	ya-l-(t)t-
İste-	*ız+tā-	Yan-	yā-n-
Kavur-	kaķ+ur-	Yap-	ya-p-
Kıskan-	*kız+ğa-n-	Yara-	yār-a-
Kıvır-	kıv-(t)r-	Yarış-	yār-(t)ş-
Kıvra-	*kıv-(t)r-a-	Yat-	yā-t-
Koy-	*ko-đ-	Yay-	*yā-đ-
Kurtar-	*kut+gar-	Yırt-	*yır-(yir)t-
Kuşan-	kur+şa-n-	Yor-	*yō-r-

Tablo 10

3.3. Türemiş mental kök fiiller

Türkiye Türkçesi	Etimoloji	Türkiye Türkçesi	Etimoloji
Aldan-	ālda-n-<āl+da-	Kıvan-	ķıw~ķuw+an-
Aldat-	ālda-t-<āl+da-	Oku-	oķ+ı-
Avun-	*ābı-n-	Sakın-	*sak+(ı)n-
Avut-	*āwı-t-<ābı-t-	San-	*sa-n-
Barış-	bar-ıŝ-	Sez-	*sē-z-
Buna-	mun+a-	Söyle-	*sō-đ+(ü)le-
Çıldır-	çıl+dır-	Sus-	*sū-s-
Danış-	tan-u-ŝ-	Tanı-	*ta-n-ı-
Davran-	tavra-n-	Ürp-	ür-/ör-/or-p-
Güven-	*küve-n-	Yalvar-	*yala-w(b/f/v)+ar-
İste-	*īz+tā-	Yarış-	yār-(ı)ŝ-
Kına-	*ķīn+a-	Yor-	*yō-r-
Kıskan-	*ķız+ġa-n-		

Tablo 11

4. Sonuç ve öneriler

Bu araştırmayla ortaya çıkan verilerden hareketle şu sonuçları çıkarmak mümkün görünmektedir:

1. Tespit edilebildiği kadarıyla Türkçe ve Türk Dil Bilgisi kitaplarında yer almayan bir dil bilgisi terimi ilk defa bu çalışmayla kullanılmış ve alanda yapılacak benzeri çalışmalar için yeni bir yaklaşım sergilenmiştir. “Türemiş kök” terimi, bu araştırmada kök fiillerle sınırlandırılmıştır, ancak isim türü sözcüklerin kökleri için de benzer çalışmaların yapılması alan bilgisi açısından önemli katkılar sağlayabilir.

2. Türkiye Türkçesinin öğretiminde kök fiiller konusu ile ilgili ek bilgi sunulmuş ve buradaki tespitler alan öğretmenleri ve orta öğretim öğrencileri düzeyinde kullanılabilir. Çünkü Türkçede bazı kök fiillerin yapı ve anlam özelliklerini açıklarken, sözcüğün sadece Türkiye Türkçesindeki yapı ve anlamı yeterli olmayabilmektedir. Dolayısıyla meselenin izahı Türkçenin tarihi dönemleri de göz önünde bulundurularak yapılabilir. Türkçe dersi ve derse yardımcı nitelikteki öğretmen kılavuz kitaplarında bu tespitlere yer verilebilir.

3. Türkçenin var oluş mücadelesinde, tarihi dönemlere ait türemiş sözcükleri, yeni sözcük veya kök fiil olarak kullanması dikkat çekici bir durumdur. Sondan eklemeli bir dil olan Türkçenin üretim gücü ve mantığını göstermesi bakımından yukarıdaki tespitler önemli bir yere sahiptirler. Türkçenin özelliklerinden bahseden başlıklara bu bilgiler de eklenebilir.

4. Bu çalışma kapsamında olmadığı için üzerinde durulmayan, fakat ortaya çıkan veri miktarı üzerinden yapılacak ses bilimsel bir çalışma, Türkçedeki kök fiillerin ses yapıları ve özellikleri konusunda yeni bilgilere ulaşma imkânı verebilir.

Bu ve benzeri çalışmaların ortaya koyduğu veri zenginliği, çok farklı çıkarımlar yapabilmeyi mümkün kılabilir, ancak makalenin kapsamı, yöntemi ve amacı bağlamından doğrudan çıkarılabilecek sonuçları bunlarla sınırlandırmak yerinde olacaktır.

5. Kısaltmalar

V: Vokal/ Ünlü

K: Konsonant/ Ünsüz

C: Cilt

Haz: Hazırlayan

TDK: Türk Dil Kurumu

TKAE: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

TEKE: Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi

TDAY-B: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten

6. Kaynakça

ADALI, O. (2004), Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler, 2.Basım, İstanbul, Papatya Yay.

AKALIN, Ş. H. vd. (2011), Türkçe Sözlük, 11. Baskı, Ankara, TDK Yay.

AKSAN, D., (2000), En Eski Türkçenin İzlerinde, İstanbul, Simurg Yay.

AKSAN, D., (2006), Türkçenin Sözcük Varlığı, 4. Baskı, Ankara, Engin Yay.

ARAT, R. R. (1987), Makaleler, C.I. haz. O.F. Sertkaya, Ankara, TKAE Yay.

ARAT, R. R. (1992), Atabetü'l-Hakayık, Ankara, TDK Yay.

ARAT, R. R. (1979), Kutadgu Bilig III İndeks, İstanbul, TKAE Yay.

ATA, A., (1997), Kıyasü'l-Enbiya- Dizin, 2.Cilt, Ankara, TDK Yay.

ATA, A., (2004), Karahanlı Türkçesi, Ankara, TDK Yay.

BANGUOĞLU, T. (2007), Türkçenin Grameri, 8.Baskı, Ankara, TDK Yay.

BAŞKAN, Ö., (2006), Dilde Yaratıcılık, İstanbul, Multilingual Yay.

BENZER, A., (2010), “Türk Hece Yapısındaki Değişmeler”, Turkish Studies, Vol: 5/1,
Winter

http://www.turkishstudies.net/Makaleler/330732504_39benzerahmet.pdf

CAFEROĞLU, A., (1968), Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, İstanbul, TDK Yay.

CLAUSON, S. G., (1972), An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish,
Oxford University Press, England.

ECKMANN, J. (1988), “Bolmasa Kelimesine Dair”, TDAY-B 1954, Ankara, TDK Yay. s.
33-38.

EDİSKUN, H. (2004), Türk Dilbilgisi, 9. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi.

EREN, H., (1999), Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, 2. Baskı, Ankara

ERGİN, M. (2009), Türk Dil Bilgisi, İstanbul, Bayrak bas. yay. tan.

GABAIN, A. von. (2007), Eski Türkçenin Grameri, çev. M. Akalın, 5.Baskı, Ankara, TDK
Yay.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

- GEDİZLİ, M. (2013), “Türkiye Türkçesindeki Kök Fiillerin Yapı ve Anlam Özellikleri”, Uluslar arası İnsanbilimleri Dergisi, Vol: 10/2, Ekim.
<http://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/2703/1202#.UlcwxdJSii4>
- GÜLENSOY, T., (2007), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi, C. I-II, Ankara, TDK Yay.
- HACIEMİNOĞLU, N. (1990), “Eski Türkçenin Gramer Yapısı ve Örnek Olarak Fiilden isim yapan –l Eki”, III. Sovyet-Türk Kolokiyumu, 8-15 Haziran 1990, Alma-Ata, KAZAKİSTAN.
- HACIEMİNOĞLU, N. (1991), Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Ankara, KÜLTÜR BAK. Yay.
- HAMILTON, J. R., (1998), İyi ve Kötü Prens Öyküsü, çev. Vedat Köken, Ankara, TDK Yay.
- İLKER, A. (1997), Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil, Ankara, TDK Yay.
- İMER, K., (1976), Türkiye Türkçesinde Kökler, Ankara, TDK Yay.
- KAHRAMAN, T. (1996), Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları, Ankara, TDK Yay.
- KARAAĞAÇ, G. (2012), Türkçenin Dil Bilgisi, Ankara, Akçağ Yay.
- KARABACAK, E. (2004), “Olmak Fiili Üzerine”, Zeynep Korkmaz Armağanı, Ankara, TDK Yay. s. 235–248.
- KARAHAN, L., (2011), Türk Dili Üzerine İncelemeler, Ankara, Akçağ Yay.
- KORKMAZ, Z. (1995), Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C.I. Ankara, TDK Yay.
- KORKMAZ, Z. (2003), Türkiye Türkçesi Grameri, Ankara, TDK Yay.
- KORKMAZ, Z. (2007), Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara, TDK Yay.
- MUNGAN, G. (2002), Türkçede Fiillerden Türemiş İsimlerin Morfolojik ve Semantik Yönden İncelenmesi, İstanbul, Simurg Yay.
- NALBANT, M. V. (2008), Divanü Lugati’t-Türk Grameri-I İsim, İstanbul, Bilgeoğuz Yay.
- ÖZMEN, M., (2010), Türk Dili Üzerine Makaleler, Ankara, Akçağ Yay.
- SAUSSURE de F., (1998), Genel Dilbilim Dersleri, Çev. Berke Vardar. İstanbul, Multilingual Yay.
- ŞAHİN, S. (2012), “Mental Fiil Kavramı ve Türkmen Türkçesinde Mental Fiiller”, TEKE Dergisi, Sayı: 1/4, s. 45–62.
http://www.tekedergisi.com/Makaleler/282984059_4%C5%9Fahin.pdf
- TAŞ, İ., (2009), Kutadgu Bilig’de Söz Yapımı, Ankara, TDK Yay.
- TDK, (1972), Divanü Lügati’t-Türk Dizini, Ankara, TDK Yay.
- TDK, (1983), Tarama Sözlüğü, Düzenleyen: Cem Dilçin, Ankara, TDK Yay.
- TDK, (1993), Derleme Sözlüğü, I-XII, 2. Baskı, Ankara, TDK Yay.
- TDK, (1999), Türk Gramerinin Sorunları II, Ankara, TDK Yay.
- TDK, (2004), Zeynep Korkmaz Armağanı, Ankara, TDK Yay.
- TIETZE, A., (2002), Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, 1.Cilt, İstanbul, Simurg Yay.
- TEKİN, Ş., (2001), İştikakçının Köşesi, İstanbul, Simurg Yay.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39 Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

- TEKİN, T., (2008), Orhon Yazıtları, Ankara, TDK Yay.
- TEKİN, T., (2003), Orhon Yazıtları, haz. Mehmet Ölmez, 3. Baskı, İstanbul.
- TEKİN, T., (2003), Orhon Türkçesi Grameri, haz. Mehmet Ölmez, 2. Baskı, İstanbul.
- TEKİN, T., (1997), Türkoloji Eleştirileri, Ankara, Simurg Yay.
- TUFAR, N. (2003), Tek ve Çift Heceli Fiillerin Türetme Gücü, Ank. Üni. Sos. Bil. Enst. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- TUNA, O. N., (1997), Sümer ve Türk Dillerinin Tarihi İlgisi ve Türk Dili'nin Yaşı Meselesi, Ankara, TDK Yay.
- TURAN, Z. (1999), “Eski Anadolu Türkçesi'nde ol- Cevher Fiili”, TDAY-B 1996, Ankara, TDK Yay. s. 265–289.
- TÜRK, V. (2006), “Türkçede Ö-, Ög, Öğür, Öğren-, Öğret- Kelimeleri”, Hacettepe Üni. Türkiyat Araştırmaları Enst. Sayı: 4, Ankara, s. 5–15.
- TÜRK, V. (2008), “Türkçede Düşünmek Fiili”, Ahmet B. ERCİLASUN Armağanı, Ankara, Akçağ Yay. s.244–251.
- UZUN, N.E. (2006), Biçimbilim, İstanbul, Papatya Yay.
- ÜÇÖK, N. (2005), Genel Dilbilim, İstanbul, Multilingual Yay.
- VARDAR, B. (2002), Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul, Multilingual Yay.
- YAYLAGÜL, Ö. (2005), “Runik Harfli Metinlerde Mental Fiiller”, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C. 2, S. 1, Ankara, s. 17–51.
http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/II-1_Mart2005/oz2-12005/2-1oz_4oyaylagul.html
- YAYLAGÜL, Ö. (2010), “Türkiye Türkçesindeki Duygu Fiilleri”, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C. 7, S. 4, Ankara, s. 100–111.
<http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/VII-4aralik2010.php>
- YÜCE, N., (1993), Mukaddimetü'l-Edeb, Ankara, TDK Yay.
- ZÜLFİKAR, H. (1995), Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler, Ankara, TDK Yay.